

Kdo pa je avtor zvokov v atmosferi?

Ida Hiršfelder

Umetniški projekt **Irene Pivka** in **Braneta Zormana** z naslovom *RadioCona* se je prvič pojavil na radijski frekvenci 88.8 MHz januarja letos. Poletno oddajanje te projektne občasne radijske postaje pa ravno v teh dneh (vse do 30. junija) poteka na isti frekvenci od 9. ure zjutraj do 11. ure zvečer. RadioCona je namenjen temam za sodobno umetnost, spodbuja boljšo dostopnost do medijskega prostora in odpira novo platformo za komunikacijo ne le znotraj ozkega polja sodobne umetnosti, ampak naslavlja tudi širšo zainteresirano javnost. Avtorja projekta sta k sodelovanju povabila številne ustvarjalce in strokovnjake, ki sooblikujejo glavno nivo programa.

Proti monopolu nad avtorskimi deli

Rdeča nit programskih vsebin so vprašanja avtorstva in avtorskih pravic na glasbenem, vizualnem in intermedijskem področju. RadioCona zelo hudoščno komentira monopol kolektivnih združenj nad avtorskimi deli, kot ga ima na primer SAZAS nad zvočnimi vsebinami. V etru radia se zato predvajajo zgolj atmosferski zvoki, kjer ni jasno, kdo je dejansko avtor posnetka: vesolje, vsi ljudje na ulici, tisti, ki je izdelal snemalno napravo, tisti, ki je pritisnil na gumb, ali umetnik, ki je postavil ta zvok v kontekst nekega umetniškega dela? Klasično glasbo, ki je prosta avtorskih pravic, je za program RadiaCone prispevala Slovenska filharmonija.

Govorni del radijskega programa obsega okroglo mizo na temo avtorskega prava v vizualni umetnosti in različne tematske pogovore s posameznimi avtorji, kolektivnimi organizacijami in založbami z različnih področij umetnosti; na teh poskušajo sogovorniki razložiti navidezno dihotomijo med avtorskim pravom in prizadevanji

za prost dostop do kulturnih vsebin. RadioCona po svoji zasnovi podpira urejene avtorske pravice, ne pa tudi zaviranja kreativnosti, ki se dogaja ob uresničevanju veljavnega zakona o avtorskih in sorodnih pravicah. Na okrogli mizi pred dnevi so si bili udeleženci edini, da bi kolektivna pogodba sicer prinesla večjo moč pri uveljavljanju avtorskih pravic, vendar bi hkrati omejila avtorjevo avtonomijo pri odločanju o svojem umetniškem delu. Pri tem vprašanju se v zelo nezavidljivi situaciji znajdejo nekatera področja avtorskega dela, kot sta na primer fotografija in dizajn, kjer se avtorsko delo po pogodbi na naročnika prenese »enkrat za vselej«. Pogosto v pogodbi niso dovolj jasno izražene pravice avtorja, ki bi jih bil lahko pravno deležen, zato večkrat prihaja do zlorab, kot je denimo uporaba dela na način, ki škodi avtorskemu delu in ugledu avtorja. Avtorji se morajo pri podpisu pogodb jasno zavedati svojih pravic ter paziti predvsem pri določbah, kot so teritorialno neomejen prenos del, prenos avtorskih pravic na tretjo osebo in tako naprej.

V polju sodobne umetnosti so posegi v radijske frekvence le eno od izraznih sredstev, ki se ukvarjajo s problematiko privatizacije javnega prostora – kot to na primer počneta kolektiv Ligna ali skupina Temporary Services. Tovrstna združenja pogosto delujejo aktivistično in ilegalno, želja Irene Pivke in Braneta Zormana pa je, nasprotno, povsem legalno širjenje javno dostopnega medijskega prostora. S tem naj bi dosegla širšo prepoznavnost in imela več možnosti pri vplivanju na stanje v javnih institucijah, pravnem sistemu in podobno. Pri Agenciji za pošto in elektronske komunikacije sta na podlagi odločbe o dodelitvi radijskih frekvenc pridobila centralno radijsko frekvenco 88,8 MHz, ki v tokratnem poletnem oddajanju pokriva celotno območje Ljubljane, program RadiaCone pa je dostopen tudi prek spletnega predvajanja v živo.

Tudi pravni nasveti

Del programa je tudi odprti termin, v katerem se bo predstavilo skupno 14 avtorjev in avtorskih skupin. Med njimi je tudi projekt *Jutranji preteg*, ki ga po zamisli Gregorja Kamnikarja izvaja neformalna skupina za spodbujanje gibalne kulture; v času oddajanja RadioCone so se iz Gledališča Glej preselili na javne prostore v središču Ljubljane, kjer po radijskem oddajniku spodbujajo mimoidoče h gibanju in plesu.

V času oddajanja so ob tem odprli še začasno pravno posvetovalnico, ki bo po spletu odgovarjala na različna vprašanja avtorskega prava. Pisarno vodi pravna vodja Creative Commons v Sloveniji Maja Lubarda s sodelavci, povezali pa so se tudi z Uradom za intelektualno lastnino.